

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
РІВНЕНСЬКА ОБЛАСНА РАДА
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
РІВНЕНСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

РІВНЕНСЬКИЙ
ОБЛАСНИЙ
ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
ПЕДАГОГІЧНОЇ
ОСВІТИ

ЗБІРНИК ТЕЗ

II Всеукраїнської науково-практичної конференції

**«БЕЗБАР'ЄРНИЙ ПРОСТІР В ОСВІТІ:
НОВІ ВИМОГИ, ВИКЛИКИ
ТА УСПІШНІ ПРАКТИКИ»**

10 квітня 2025 року

*Розглянуто та рекомендовано до друку Вченою радою
Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти,
(протокол № 04 від 05.06.2025 р.)*

Рецензенти:

Гавлітіна Т. М., завідувач кафедри педагогіки й освітніх інновацій Рівненського ОППО
кандидат педагогічних наук, доцент.

За редакцією

Черній А. Л., директор Рівненського ОППО, кандидата політичних наук.

«Безбар'єрний простір в освіті: нові вимоги, виклики та успішні практики»: збірник матеріалів
Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції / упоряд. Л. В. Антонюк, А. А. за ред. А.
Л. Черній. Рівне: РОППО, 2025. 60 с.

У збірнику вміщено матеріали II Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції
«Безбар'єрний простір в освіті: нові вимоги, виклики та успішні практики», які охопили
актуальні питання розбудови інклюзивного, безпечного, сприятливого для розвитку освітнього
середовища, а також науково-методично обґрунтовано технологій (специфіки) інклюзивного
навчання.

Видання рекомендоване науковцям, викладачам, методистам, керівникам закладів освіти,
аспірантам, педагогам, студентам, учням, представникам громадських організацій та всі
зацікавлених проблематикою.

*Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен
несуть автори публікацій*

ЗМІСТ

• Лілія АНТОНІЮК, Вікторія СЕМЕНЧУК Безбар'єрний простір як нова соціальна цінність в Україні	4
• Костянтин БАБАК Розвиток самостійності у дітей з розладами аутистичного спектру в умовах інклюзивної групи ЗДО	6
• Наталія БАСАРАБА Цифрова безбар'єрність: ключ до інклюзивного майбутнього	9
• Оксана БОРИСОВА Арттерапевтичні технології в роботі з дітьми, які мають особливі освітні проблеми	16
• Юлія ГОЛУБЮК Психологічна підтримка учасників освітнього процесу в умовах війни	20
• Надія ГРИНЬКОВА Використання засобів ікт у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами	24
• Костянтин ГУЗ, Ірина ОЛІЙНИК, Роман ПАВЛЮК Інклюзивна компетентність як складник професійної компетентності вчителя	27
• Наталія ДАВИДЮК Формування життєвої стійкості особистості	30
• Тетяна ДРАБИЧ, Ганна ВЕНГЕР Актуальність дослідження особливостей прояву синдрому постравматичного стресового розладу у дітей в умовах війни	33
• Дражан СВЕН Проєкт «ЗНАЄМО ЦЕ» – веселий та ефективний спосіб навчання	37
• Едуард ДЯЧОК, Олена НЕСЕН Документальне забезпечення інклюзивного навчання на уроках фізичної культури: від висновку інклюзивно-ресурсного центру до індивідуальної програми розвитку	41
• Наталія КРУТОВА Онлайн-ресурси для дітей із різними типами сприйняття	45
• Мирослава МАЗУРОК Формування толерантності як важливої умови розвитку інклюзивного середовища	49
• Тетяна ЧАЙКА Безбар'єрність в освіті	51
• Тетяна ЯКОВИШИНА Розбудова різноманітності та формування культури прийняття в сучасній початковій школі	53
• Лариса ЯЦЕНЮК Застосування інноваційних технологій у навчанні дітей з особливими освітніми потребами	57

РОЗБУДОВА РІЗНОМАНІТНОСТІ ТА ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ПРИЙНЯТТЯ В СУЧАСНІЙ ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Тетяна ЯКОВИШИНА,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри педагогіки початкової, інклюзивної та вищої освіти

Рівненського державного гуманітарного університету

Інклюзивна педагогіка – це система освіти, яка передбачає доступ до навчання для всіх здобувачів, незалежно від їхніх індивідуальних особливостей. Вона базується на ідеї, що всі діти мають право на рівний доступ до знань, соціалізації та розвитку своїх здібностей. Важливою складовою інклюзивної освіти є врахування різноманіття вихованців, що дозволяє забезпечити належні умови для розвитку кожного з них у відповідності до їхніх потреб.

Різнманіття в інклюзивній педагогіці – це не лише питання фізичних або психічних особливостей здобувачів, але й культурних, мовних, соціальних, гендерних та інших факторів. Таке розуміння включає в себе визнання важливості створення середовища, яке б підтримувало різноманіття, поважало відмінності й стимулювало рівні можливості для всіх учасників освітнього процесу.

Однією з основних переваг інклюзивної педагогіки є можливість врахування індивідуальних особливостей здобувачів. У класі з різними дітьми (за здібностями, рівнем підготовки, культурою, мовою та ін.) педагог має унікальну можливість адаптувати свій підхід до кожного. Це сприяє розвитку вихованців у різних напрямках, дає їм шанс розвивати не лише академічні знання, але й соціальні навички, емоційну інтелігенцію, здатність до співпраці.

Педагоги, застосовуючи інклюзивні методи навчання, забезпечують гнучкість і різноманітність у підходах до викладання. Вони можуть використовувати різні методи, стратегії та ресурси, що дозволяє кожному здобувачеві отримати відповідний рівень підтримки та стимулів для розвитку [1].

У багатокультурному середовищі класів все частіше зустрічаються вихованці з різними мовними та культурними традиціями. Інклюзивна педагогіка визнає цінність кожної культури та мови, сприяючи взаємоповазі та розумінню. Створення середовища, де кожен здобувач відчуває свою важливість й унікальність, є основою для розвитку позитивної самооцінки і мотивації до навчання.

Педагоги мають можливість залучати учнів до обміну культурними особливостями, що допомагає формувати навички толерантності та міжкультурної комунікації. Це також дозволяє забезпечити більш глибоке розуміння глобальних процесів та розширює горизонти учнів у контексті сучасного світу [1].

Інклюзія є надзвичайно важливою для дітей з особливими освітніми потребами (далі – ООП). Різнманіття потреб серед таких дітей є значним, тому важливо забезпечити індивідуальний підхід. Використання спеціальних методик,

адаптованих навчальних матеріалів, а також надання психологічної підтримки дозволяє дітям з ООП почуватися повноправними учасниками освітнього процесу.

Адаптація навчального середовища, корекція навчальних програм, допомога асистента або спеціаліста з інклюзивної освіти – все це сприяє інтеграції дітей з особливими потребами в загальний освітній процес, допомагаючи їм досягати значних успіхів. Такі діти можуть не тільки отримувати знання, а й розвивати соціальні навички, співпрацюючи з однокласниками.

Педагог в інклюзивній освіті виконує роль не лише носія знань, а й організатора освітнього процесу, асистента, психолога, модератора соціальних взаємодій між учнями. Він поважає різноманітність і сприяє розвитку у кожного здобувача його унікальних якостей, залучаючи його до активної участі в навчанні. Водночас педагог повинен мати високу емпатію, вміння працювати з різними групами дітей, а також володіти знаннями про адаптовані методи навчання. Роль вчителя в інклюзивній педагогіці полягає також у створенні атмосфери прийняття і взаємопідтримки, де кожен вихованець відчуватиме свою цінність і можливість розвиватися у власному ритмі.

Різнманіття є важливою характеристикою інклюзивної педагогіки, що дає можливість кожній дитині отримати освіту відповідно до її потреб та можливостей. Створення інклюзивного освітнього середовища дозволяє дітям з різними фізичними, інтелектуальними, соціальними та культурними характеристиками розвиватися в комфортних умовах, де їхні особливості не є перешкодою, а навпаки – стимулом до розвитку [2].

Інклюзивна педагогіка, зважаючи на різноманіття учнів, допомагає формувати суспільство, яке базується на взаємоповазі, розумінні та прийнятті відмінностей, сприяє розвитку кожної особистості та інтеграції всіх у сучасний соціум.

Культура прийняття – це важливий аспект освітнього процесу, що полягає у формуванні у здобувачів розуміння важливості взаємоповаги, толерантності та відкритості до інших. Вона є основою здорового соціального середовища та сприяє розвитку емоційної й соціальної зрілості вихованців. В умовах сучасної початкової школи культура прийняття набуває особливого значення, адже саме в цей період закладаються основи не лише академічних знань, а й моральних і етичних норм, що визначатимуть поведінку дітей у майбутньому.

Початкова школа – це період, коли вихованці лише починають будувати свої соціальні взаємозв'язки. Вони навчаються бути частиною колективу, взаємодіяти з однокласниками, проявляти інтерес до інших людей і до їхнього досвіду. Важливо, щоб з самого початку здобувачі відчували себе прийнятими в колективі, адже це дає їм можливість розвиватися, бути відкритими до нових ідей і думок, не боятися помилок і експериментів.

Шкільне середовище повинно створювати умови для того, щоб кожна дитина відчувала свою цінність. Це включає в себе не тільки прийняття відмінностей у характері, поведінці чи здібностях, а й повагу до культурних, мовних, гендерних та соціальних відмінностей. Якщо дитина розуміє, що її

унікальність є важливою для колективу, вона розвиває впевненість у собі, здатність до співпраці та чутливість до потреб інших.

Учитель відіграє ключову роль у створенні атмосфери прийняття в класі. Його завдання полягає не лише у передачі знань, а й у формуванні у дітей умінь взаємодіяти між собою на основі поваги, підтримки і розуміння. Вчитель має бути прикладом для здобувачів, демонструючи, як важливо приймати різноманітність, проявляти доброзичливість та готовність допомогти.

Для цього педагог може використовувати різні методи: від активних ігор, що сприяють розвитку емпатії, до дискусій та вправ, які вчать дітей розуміти точки зору інших. Важливим є також вміння вчителя вирішувати конфлікти, що виникають між вихованцями, застосовуючи конструктивні підходи і допомагаючи учням знаходити взаємоприйнятні рішення.

Сучасна початкова школа відзначається більшою різноманітністю здобувачів, зокрема через інтеграцію дітей з особливими освітніми потребами. У таких умовах культура прийняття є необхідною для забезпечення гармонійного і безпечного середовища для всіх дітей. Важливо не тільки враховувати індивідуальні особливості учнів, але й створювати можливості для їх повноцінного розвитку.

Інклюзивне навчання передбачає, що кожна дитина, незалежно від фізичних чи психічних характеристик, має право на рівний доступ до освіти і можливість проявляти свої здібності в колективі. Вчителі та учні повинні бути готовими до взаємодії з різними людьми, приймати відмінності та підтримувати одне одного.

Культура прийняття формується не лише в стінах школи, а й у родині здобувачів. Батьки відіграють важливу роль у вихованні толерантності та взаємоповаги. Вони повинні бути готовими до того, щоб підтримувати своїх дітей у процесі адаптації до різних соціальних груп, навчати їх бути добрими, відкритими та поважними до інших. Важливо також, щоб батьки були активними учасниками шкільного процесу. Це дозволяє створити єдину стратегію підтримки й розвитку дітей, а також дає можливість батькам краще зрозуміти потреби та проблеми своїх дітей в освітньому середовищі.

В основі культури прийняття лежать здорові міжособистісні стосунки. Здобувачі повинні навчитися не лише спільно працювати, а й підтримувати одне одного в складних ситуаціях, бути готовими вислухати та допомогти. Важливо, щоб діти розуміли, що кожен з них має право на власні почуття і переживання, що їх емоції важливі і заслуговують на увагу [2].

Учителі можуть активно включати вправи, що сприяють розвитку емоційного інтелекту, вчити дітей виражати свої почуття словами, а також розпізнавати і поважати емоційний стан інших. Це важлива складова культури прийняття, яка допомагає створити атмосферу довіри та взаємної підтримки в класі.

Отже, культура прийняття в сучасній початковій школі є основою для розвитку здорового соціального середовища, де діти можуть вільно й комфортно вчитися, спілкуватися та зростати. Вона базується на принципах толерантності,

поваги та взаємної підтримки, що дозволяє кожній дитині відчувати свою цінність і належність до колективу. Формування такої культури потребує активної участі вчителів, батьків та самої громади школи, а також постійної роботи з дітьми щодо розвитку емоційного інтелекту, соціальних навичок і навичок конструктивного спілкування. В результаті ми отримаємо покоління, здатне жити в гармонії з собою і з іншими, що є основою для побудови толерантного та справедливого суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Волошина Н. Інклюзивність та різноманіття. У чому різниця? URL: <https://www.alltogether.jobs/blog/inclusion-and-diversity> (дата звернення: 31.03.2025).
2. Карельська Т. Різнороманітність та інклюзія: від тренду до норми. URL: <https://eba.com.ua/riznomanitnist-ta-inklyuziya-vid-trendu-do-normy/> (дата звернення: 31.03.2025).